

НАЛЕЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ УЧАСНИКА СПРАВИ ЯК УМОВА ВИЗНАННЯ В УКРАЇНІ РІШЕННЯ ІНОЗЕМНОГО СУДУ

Гусаров К. В.

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент*

*Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри цивільного процесу*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Постійне оновлення суспільного життя неминуче тягне нормативне закріплення тих чи інших, раніше не відомих, явищ в ньому. Не є виключенням в даному аспекті і запровадження електронних елементів у цивільне судочинство, розповсюдження електронних форм повідомлень учасників справи про час та місце судового розгляду, про ухвалення рішення по справі тощо. Поряд з цим використання електронних технологій та діджиталізація цивільного судочинства не у всіх випадках гармонізується з окремими процедурами вирішення цивільних справ відповідно до міжнародно-правових угод, учасниками яких є Україна. Разом з тим, нерідко постає питання співвідношення норм національного законодавства із вищевказаними міжнародно-правовими нормами.

Наукова увага легітимізації в Україні рішень іноземних судів останнім часом зосереджується навколо визнання та виконання судових рішень держав – учасниць ЄС [напр., 1; 2]. Це пояснюється закріпленням у преамбулі Конституції України положенням про підтвердження європейської ідентичності Українського народу і незворотності європейського та євроатлантичного курсу нашої держави. В той же час не можна не враховувати ту обставину, що Україна залишається учасницею низки міжнародно-правових договорів, укладених до проголошення євроатлантичного курсу на конституційному рівні. Так, в межах СНД діє Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, яка ратифікована Верховною Радою України у 1994 р. (Мінська конвенція). Аналіз даних єдиного державного реєстру судових рішень демонструє, що судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій з 2016 року в порядку цивільного судочинства постановлено 1657 рішень, що свідчить про велику чисельність правовідносин, пов'язаних з різноманітними елементами реалізації правової допомоги між державами – учасницями СНД,

включаючи визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів держав, що входять до складу зазначеної співдружності. Вказане дозволяє зробити висновок про необхідність приділення уваги особливостям розгляду цивільних справ із застосуванням положень зазначеного нормативного акту. В одному з компендіумів за редакцією В.В. Комарова описується головні ознаки дії зазначеної Конвенції у правовому полі України [3, с. 100, 101].

Актуальними проблемами застосування Мінської конвенції є положення про належне повідомлення учасників справи про час та місце судового розгляду, про вручення процесуальних документів, про оцінку компетентності суду, що розглядав цивільну справу тощо. У сучасних умовах повідомлення про час та місце судового розгляду надалі частіше здійснюється завдяки надіслання повісток про виклик до суду на електронні адреси учасників справи. З урахуванням цього звертає увагу одне з судових рішень, ухвалених іноземним судом, по спору між громадянкою цієї держави та громадянином України, який знаходився у процесуально-правовому статусі відповідача [4]. Суд повідомляв відповідача про час та місце судового розгляду неодноразово у вищевказаний спосіб. Проте, зважаючи на можливість такого повідомлення, виклики до суду у вказаний спосіб навряд чи можна вважати належними виходячи з наступного. Повідомлення сторони у електронному вигляді може бути сприйнятливим за наявності нижчевказаної умови, яка не була дотримана судом першої інстанції. Постановою Пленуму Верховного Суду держави, де розглядався спір [5], зазначено, що особи, приймаючи участь у справі, *за їх згодою* можуть повідомлятися судом про час та місце судового засідання шляхом направлення їм повідомлень або викликів електронною поштою. Згода, в свою чергу, може виражатись, зокрема, у зазначенні електронної адреси у тексті звернення до суду, а також при подачі звернення до суду у електронному вигляді шляхом заповнення відповідної форми, розміщеної на офіційному сайті суду у мережі «Інтернет». Дії відповідача – резидента України не містили підстав вважати наявною його згоди на повідомлення щодо часу та місця розгляду справи шляхом завдяки електронному зв'язку.

Виходячи з положення про належність повідомлень про час та місце розгляду справи за законодавством держави, в якій розглядався спір, «просто електронне» повідомлення учасника справи – резидента України, не можна визнати належним. Як наслідок, ухвалене судове рішення

при такому порушенні процесуального законодавство не може бути визнано та виконане по відношенню до відповідача на території України навіть за умови набрання вказаним процесуальним документом властивостей законної сили.

Література:

1. Пухаленко В.П. Правові основи співробітництва Європейського Союзу та України з питань цивільного правосуддя [Текст] / В. П. Пухаленко // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. – Вип. 126. – С. 199–207.

2. Цувіна Т.А. Визнання та виконання рішень іноземних судів у цивільних справах у контексті практики Європейського суду з прав людини [Текст] / Т. А. Цувіна // Проблеми законності : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. – Вип. 138. – С. 29–42.

3. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних комерційних арбітражів: компендіум / [В.В. Комаров, І.О. Ізарова, С.О. Кравцов та ін.]; за ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2020. – 668 с.

4. Інформація по делу № 02-1411/2020 // Эл. ресурс: <https://www.mos-gorsud.ru/rs/timiryazevskij/services/cases/civil/details/49bb5c1f-575b-4721-881a-81cecd990feb?formType=shortForm&caseNumber=&participant=%D0%A1%D1%83%D1%85%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0+%D0%92.%D0%92.&uid=&year=&caseDateFrom=&caseDateTo=&caseFinalDateFrom=&caseFinalDateTo=&caseLegalForceDateFrom=&caseLegalForceDateTo=&category=&judge=&publishingState=&hearingRangeDateFrom=&hearingRangeDateTo=&sessionRoom=&sessionRangeTimeFrom=&sessionRangeTimeTo=&sessionType=&docsDateFrom=&docsDateTo=&documentStatus=&documentType=>

5. Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 26.12.2017 № 57 «О некоторых вопросах применения законодательства, регулирующего использование документов в электронном виде в деятельности судов общей юрисдикции и арбитражных судов» // Эл. ресурс: <https://rg.ru/2017/12/29/post-vs-57-dok.html>